

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

МОСІЙЧУК ТЕТЯНА КОСТЯНТИНІВНА

УДК: 330.341.1 (338.24.01)

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Спеціальність 21.04.01 - економічна безпека держави

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі управління фінансово-економічною безпекою Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Петрова Ірина Леонідівна,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
завідувач кафедри маркетингу та поведінкової
економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Васильців Тарас Григорович,
Львівський торгівельно-економічний університет,
завідувач кафедри фінансів, кредиту та страхування

доктор економічних наук, старший науковий
співробітник

Собкевич Оксана Володимирівна,
Національний інститут стратегічних досліджень при
Президентіві України, завідувач відділу безпеки
реального сектору економіки

Захист відбудеться 31 серпня 2016 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.130.01 Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32, ауд. 245.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Лагерна, 30-32, кім. 236.

Автореферат розісланий 27 липня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Н. М. Літвін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується зростанням внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці в економічній сфері. Українська економіка наразі демонструє уповільнення темпів економічного зростання, посилення структурних диспропорцій, скорочення інвестиційної активності підприємств, втрату експортних доходів. Глибока криза свідчить, що пострадянський індустріальний потенціал майже вичерпаний. Рівень зносу основних фондів складає 83,5% за всіма видами економічної діяльності загалом та 60,3% у промисловості. За всі роки незалежності економічне зростання в Україні відбувалося без визначеного державою стратегічного вектору та концентрувалося у сировинних галузях і галузях із низьким рівнем доданої вартості, що розвиваються за рахунок екстенсивних факторів та мають низький рівень інноваційності. Частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції складає всього 2,5%. Інноваційна активність українських підприємств за останні 15 років не перевищує 18%, тоді як середній показник серед країн-членів ЄС складає 44%. Подальше використання витратної економічної моделі, відсутність стимулів до інноваційних процесів і динамічного розвитку нових технологічних укладів обумовлюють неконкурентоспроможність української економіки, високу матеріало-, капітало- й енергоємність виробництва, унеможливають підвищення рівня та якості життя населення, провокують збільшення соціальної напруги і посилюють загрози економічній безпеці держави.

Іншим фактором впливу на економічну безпеку держави є інтеграція економіки України в глобальну економіку. Наявність коефіцієнта відкритості внутрішнього ринку України на рівні 99% ВВП у 2015 році з середнім тарифом імпортного мита 4,5% (за даними СОТ), який є нижчим, ніж тарифи більшості країн-торгівельних партнерів України, означає посилення конкуренції для українських виробників не тільки на зовнішніх, але і на внутрішньому ринках. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що включає угоду про зону вільної торгівлі, сприяє ще більшій відкритості української економіки і вимагає посилення її конкурентоспроможності з метою забезпечення економічної безпеки. Інноваційний розвиток економіки в цих умовах є пріоритетним засобом забезпечення суверенітету держави.

Науковому напрямку дослідження проблем забезпечення економічної безпеки, у тому числі на основі інноваційних чинників, свої праці присвятили такі українські вчені, як В. Алькема, І. Бенько, З. Борисенко, З. Варналій, Т.Васильців, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, М. Денисенко, Я. Жаліло, О.Захаров, Г. Пастернак–Таранущенко, І. Петрова, О. Собкевич, А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі, С. Шкарлет, Н. Юрків та ін. Різні аспекти інноваційного розвитку економіки вивчені у працях зарубіжних авторів: Л. Абалкіна, Г. Александера, Д. Бейлі, О. Бем-Баверка, П. Долана, Р. Дорнбуша, М. Кастельса, Г. Мінські, П. Самуельсона, Дж. Хікса, Й. Шумпетера, Є. Ясіна. Актуальні проблеми і протиріччя інноваційного розвитку України на макро-, мезо- і

мікрорівнях, обґрунтування шляхів та умов їх розв'язання розглянуто у дослідженнях О. Амоші, Ю. Бажала, І. Галиці, А. Гальчинського, В. Гейця, Я. Жаліла, О. Жилінської, В. Семиноженка. Вагомий внесок у розробку напрямів та інструментів державного регулювання управління інноваціями на макро- і мезорівнях зробили М. Гаман, О. Гармашова, А. Землянкін, Л. Івін, С. Ілляшенко, О. Колодізев, О. Корольчук, Т. Мельник, В. Любімов, М. Скрипниченко, Л. Федулова та ін.

Однак, на наш погляд, у цих дослідженнях недостатньо зроблено акцент на інноваційному розвитку як ключовій умові забезпечення економічної безпеки. Малодослідженим залишається питання щодо причин неефективності державної інноваційної політики протягом всіх років незалежності України, що призводить до незадовільного стану рівня економічної безпеки держави загалом та інноваційної безпеки зокрема.

Подальшого розвитку потребує обґрунтування напрямів впливу інноваційного розвитку на стан економічної безпеки країни, виявлення загроз та оцінка стану економічної безпеки держави, розробка заходів та механізмів інноваційної політики, які усувають або пом'якшують вплив факторів, що загрожують стійкості національної економіки. Необхідно зазначити, що до останнього часу економічні напрацювання з цих питань мали, як правило, описовий характер та пропонували застосування досвіду провідних країн без урахування існуючих інституційних обмежень. Усе це обумовило актуальність обраної теми та напряму наукового дослідження.

Наукове завдання дисертаційного дослідження полягає у визначенні теоретико-методологічних засад активізації інноваційного розвитку економіки України і підвищення ефективності державної інноваційної політики для забезпечення економічної безпеки держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науко-дослідних робіт кафедри управління фінансово-економічною безпекою ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» згідно з темою «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338). Особистий внесок автора полягає у дослідженні інноваційного розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки держави та розробленні механізмів його активізації.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є удосконалення теоретико-методологічних та прикладних підходів до обґрунтування механізмів активізації інноваційного розвитку для забезпечення економічної безпеки держави.

Відповідно до поставленої мети необхідно було вирішити такі завдання:

- визначити поняття та функціональну роль інноваційного розвитку економіки в контексті забезпечення економічної безпеки держави;
- ідентифікувати головні загрози економічній безпеці України, безпосередньо пов'язані з низьким рівнем залучення інноваційного фактору до поточної моделі економічного розвитку;

- оцінити сучасний стан інноваційного розвитку України, проаналізувати його тенденції та їх вплив на економічну безпеку;
- з'ясувати причини неефективності інноваційної політики, які перешкоджають переходу української економіки на інноваційну модель розвитку;
- запропонувати алгоритм вибору інструментів інноваційної політики, що посилюють інноваційну безпеку в залежності від існуючих інституційних обмежень;
- розробити методологічний підхід до оцінки впливу інноваційного розвитку на економічну безпеку держави;
- систематизувати ключові індикатори інноваційної безпеки у залежності від стадій інноваційного процесу;
- розробити ефективний механізм реалізації державної інноваційної політики як сукупність нових форм, способів і методів стимулювання інноваційного розвитку й підвищення реалізації інноваційного потенціалу України в контексті забезпечення економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення економічної безпеки держави засобами інноваційного розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти забезпечення економічної безпеки держави шляхом активізації інноваційного розвитку.

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою роботи є діалектичний метод та системний підхід до пізнання економічних явищ і процесів, згідно з яким всі об'єкти розглядаються не ізольовано, а у взаємозв'язку та в процесі постійного розвитку. Дисертаційне дослідження виконано з використанням таких загальнонаукових та спеціальних методів пізнання: історичний, логічний аналіз на основі виявлення причинно-наслідкових зв'язків, системно-структурний (при дослідженні й обґрунтуванні понять та функціональної ролі інноваційного розвитку й інноваційної безпеки – у підрозділах 1.1, 1.2), порівняльний (під час аналізу процесу формування державної інноваційної політики та її впливу на економічну безпеку держав - у підрозділах 1.3, 2.3), статистичний, графічний методи (при дослідженні тенденцій інноваційного розвитку - у підрозділах 2.1, 2.2), методи індикативного аналізу (під час дослідження індикаторів економічної безпеки - у підрозділі 2.2), прогнозування (при визначенні змін у бюджетній, податковій та структурній політиці - у підрозділах 3.1, 3.2, 3.3). Аналіз інноваційної політики у сфері економічної безпеки ґрунтується на методологічних основах неінституціоналізму та передбачає дослідження інституційних змін або їх відсутності у зв'язку з виявленням економічними агентами зацікавленості до перегляду діючих «правил гри» - у підрозділі 2.3).

Наукова новизна одержаних результатів. Наукову новизну дисертаційного дослідження складає сукупність таких результатів теоретико-методичного і практичного характеру:

вперше:

- розроблено науково-методичні засади активізації механізмів інноваційного розвитку та вибору інструментів інноваційної політики в залежності від рівня інституційних обмежень для реалізації пріоритетів забезпечення економічної безпеки;

удосконалено:

- визначення економічної безпеки держави, яка, на відміну від існуючих підходів, охоплює рівні функціонування та розвитку даного явища і розкривається через триєдину сутність, а саме: незалежність та стійкість функціонування, здатність нейтралізувати і протидіяти впливу наявних або потенційних загроз (рівень функціонування) та розвиток на основі залучення інноваційного фактору (рівень розвитку);
 - ідентифікацію основних загроз економічній безпеці, спричинених недостатнім рівнем інноваційного розвитку, зокрема: низьким техніко-технологічним рівнем виробництва; низькою конкурентоспроможністю продукції як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках; деформованою структурою виробництва; високою енергоємністю економіки; низькою ефективністю сільськогосподарського виробництва та високою імпортозалежністю за окремими групами продовольства;
 - визначення деструктивних факторів інноваційного розвитку, що чинять негативний вплив на економічну безпеку держави, а саме: фрагментарний характер НІС; відсутність ринкових механізмів саморозвитку інноваційних процесів; запозичення застарілих технологій та несучасного обладнання; низький попит на інновації базових галузей промисловості, пов'язаний з відсутністю конкурентного середовища, що закріплює потоки рентних доходів за фінансово-промисловими групами та робить непотрібним технологічне оновлення;
 - класифікацію причин неефективності інноваційної політики держави, що становлять безпосередню загрозу економічній безпеці, яка, на відміну від існуючих класифікацій, враховує: невизначеність орієнтирів формування інноваційної політики, нерозвиненість ринкової інфраструктури інноваційного розвитку, домінування орієнтації на адміністративну ренту в реалізації державної політики;
 - методичні підходи до вибору інструментів забезпечення економічної безпеки держави за допомогою матриці надання переваги селективним або неселективним інструментам інноваційної політики залежно від стану зрілості інституційного середовища;
 - методику розрахунку інтегрального показника стану економічної безпеки держави за рахунок введення показника інноваційної безпеки;
- дістали подальшого розвитку:*
- система індикаторів інноваційної безпеки та їх класифікація за критеріями стадійності інноваційного процесу, що дозволяє визначити інтегральний показник інноваційної складової економічної безпеки держави;

- механізми реалізації державної інноваційної політики та її впливу на економічну безпеку держави через засоби антимонопольного регулювання, спрямування бюджетної політики на інноваційний розвиток економіки, активізацію податкових важелів інноваційного розвитку, проведення структурних реформ, спрямованих на інноваційний розвиток та захист національних інтересів держави.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані для розробки стратегічних напрямів інноваційної політики та необхідних механізмів, які усувають або пом'якшують вплив факторів, що підривають стійкість національної економіки.

Результати дисертаційної роботи та пропозиції щодо інноваційного розвитку в контексті економічної безпеки схвалені та прийняті до впровадження: громадською платформою «Реанімаційний пакет реформ» (РПР) (довідка № 03/09/15 від 29.09.2015 р. за підписом керівника експертної групи Лукач Р. В.), ПАТ «Науково-технічний комплекс «Електронприлад» (довідка про впровадження № 510/1616/1 від 24.12.2015 р.), Українським інститутом інтелектуальної власності (довідка про впровадження № 482 від 28.12.2015 р.), ТОВ «Напої Плюс», групою компаній «Нові продукти» (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 404/1 від 25.04.2016 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі на кафедрі управління фінансово-економічною безпекою Навчально-наукового інституту менеджменту безпеки ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК» (акт про впровадження в навчальний процес вищого навчального закладу результатів дисертаційного дослідження №150 від 23.04.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Одержані результати та висновки дисертації автором викладено у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті положення, які є результатом особистого дослідження. Внесок здобувача у праці, написані у співавторстві, наведено окремо у переліку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретико-методологічні положення і практичні рекомендації дослідження доповідалися автором і одержали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-трудова сфера: сучасні виклики, тенденції, доміанти інноваційного розвитку» (Київ, 2-3 жовтня 2014 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова інфраструктура: формування, проблеми та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки» (Київ, 7-8 листопада 2014 р.), Annual Scientific International Conference Of Business-Engineering faculty of Georgian Technical University (Georgia, November 22, 2014), International research and practical conference “Problems of social and economic development of business” (Canada, November 28, 2014), Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток національної економіки: теорія і практика» (Івано-Франківськ, 3–4 квітня 2015

р.), Міжнародна науково-практична конференція «Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економіки країни» (Дніпропетровськ, 7-8 серпня 2015 р.).

Публікації. Результати наукового дослідження викладено в 13 публікаціях автора, з них 6 у наукових фахових виданнях України, 3 публікації у зарубіжних виданнях (одна особиста та дві у співавторстві) і 4 публікації в матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,59 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (190 найменувань), 18 додатків. Загальний обсяг роботи становить 239 сторінок комп'ютерного тексту, з них основний текст займає 194 сторінки. У роботі міститься 33 таблиці, 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретико-методологічний аналіз інноваційного розвитку в контексті економічної безпеки*» обґрунтовано теоретичні основи дослідження інноваційного розвитку як основи забезпечення національної безпеки в економічній сфері, розглянуто основні фактори та умови інноваційно-орієнтованого підходу до забезпечення економічної безпеки держави. Розкрито суть національної безпеки в економічній сфері, висвітлено переваги інноваційного розвитку як основи усунення внутрішніх та зовнішніх загроз, які перешкоджають стабільному розвитку української економіки (рис.1).

Проведений у підрозділі 1.1 «Економічна безпека держави та інноваційні чинники її забезпечення» порівняльний аналіз теоретичних підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників до проблем економічної безпеки держави дозволив установити, що поняття економічної безпеки пов'язане із системою цінностей і цілями, які притаманні країні на різних етапах її розвитку, і залежить від її місця у світовій економіці. На основі теоретичного узагальнення сучасних концепцій економічної безпеки обґрунтовано визначення економічної безпеки держави як стану національної економіки, який забезпечує незалежність та стійкість її функціонування, здатність нейтралізувати і протидіяти впливу наявних або потенційних загроз та прогресивний розвиток на основі залучення інноваційного фактору.

Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє класифікувати основні напрямки визначення економічної безпеки через побудову ієрархій, серед яких для з'ясування ролі інноваційного розвитку в досягненні економічної безпеки запропоновано структуру економічної безпеки держави з акцентом на її функціональних компонентах. Проведено аналіз цих компонентів економічної безпеки держави та системи їх взаємозв'язків і взаємообумовленостей.

Ідентифіковано загрози відповідно до таких функціональних компонентів економічної безпеки: інноваційна безпека, виробнича безпека, енергетична безпека, продовольча безпека і зовнішньоекономічна безпека. Інноваційна безпека визначена як складова економічної безпеки та як стан розвитку економіки, що дозволяє генерувати якісні зрушення у виробництві за рахунок інновацій, протистояти зовнішнім технологічним загрозам і забезпечувати

конкурентоспроможність національної економіки. Встановлено зв'язок між недостатнім рівнем інноваційної безпеки і загрозами виробничої, продовольчої, енергетичної, зовнішньоекономічної безпеки.

У підрозділі 1.2 «Фактори та умови інноваційної безпеки держави» систематизовано фактори, що впливають на кожну ланку інноваційного процесу та визначають засади забезпечення інноваційної безпеки економіки: якість людського капіталу, його відповідність вимогам технологій і бізнес-середовища, що постійно змінюються; розвиток наукового сектору, що генерує інновації, готовність сприймати та засвоювати інновації у виробництві, інфраструктура для розповсюдження, дифузії інновацій, інтеграція у світову інноваційну систему та готовність протистояти зовнішнім технологічним загрозам.

Узагальнення факторів та умов інноваційного розвитку дозволило сформулювати загрози і ключові індикатори інноваційної безпеки. Серед головних загроз визначено фрагментарність національної інноваційної системи, а саме: структурні компоненти з досить високим рівнем розвитку знаходяться у дисбалансі з відсутністю сучасної системи фінансування сфери науки та розробок; відсутність системи комерціалізації інновацій, що пов'язана з високим рівнем монополізації економіки України, яка призводить до зниження попиту на інновації у підприємств базових галузей економіки. Втрата позицій у технологічній конкуренції з іншими країнами пов'язана з втратою носіїв наукових знань, кваліфікованих спеціалістів, що виїжджають за межі країни або працюють фактично на інноваційну безпеку інших країн.

У підрозділі 1.3 «Роль державної інноваційної політики у забезпеченні економічної безпеки держави» обґрунтування державної інноваційної політики як механізму досягнення та підтримання інноваційної безпеки спирається на новітні тенденції державного регулювання інноваційної сфери і теоретичні підходи неоінституціоналізму. Досліджено процес еволюції державного регулювання інноваційного процесу, починаючи з визначення інновації як суспільного блага, що має позитивні екстерналії.

Визначено дві ключові моделі національної інноваційної системи (НІС), що ведуть до розвитку економіки та досягнення інноваційної безпеки: переважно заснованої на ринкових механізмах координації з елементами державної участі, як у США, Великобританії та інших країнах Західної Європи або з домінуванням централізованого управління інноваційним процесом, який протікає в ринковому середовищі й культивується і підтримується державою, як в Японії, Південній Кореї, Китаї, Росії.

Встановлено, що моделі НІС з переважним домінуванням централізованого управління інноваційним процесом характерні для країн, що трансформували економіку від централізованого планування у ринкову економіку. Такій моделі властиві селективні інструменти інноваційної політики. Обґрунтовано, що вибір інструментів інноваційної політики передбачає врахування інституційних обмежень, які має Україна.

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
як чинник економічної безпеки держави**

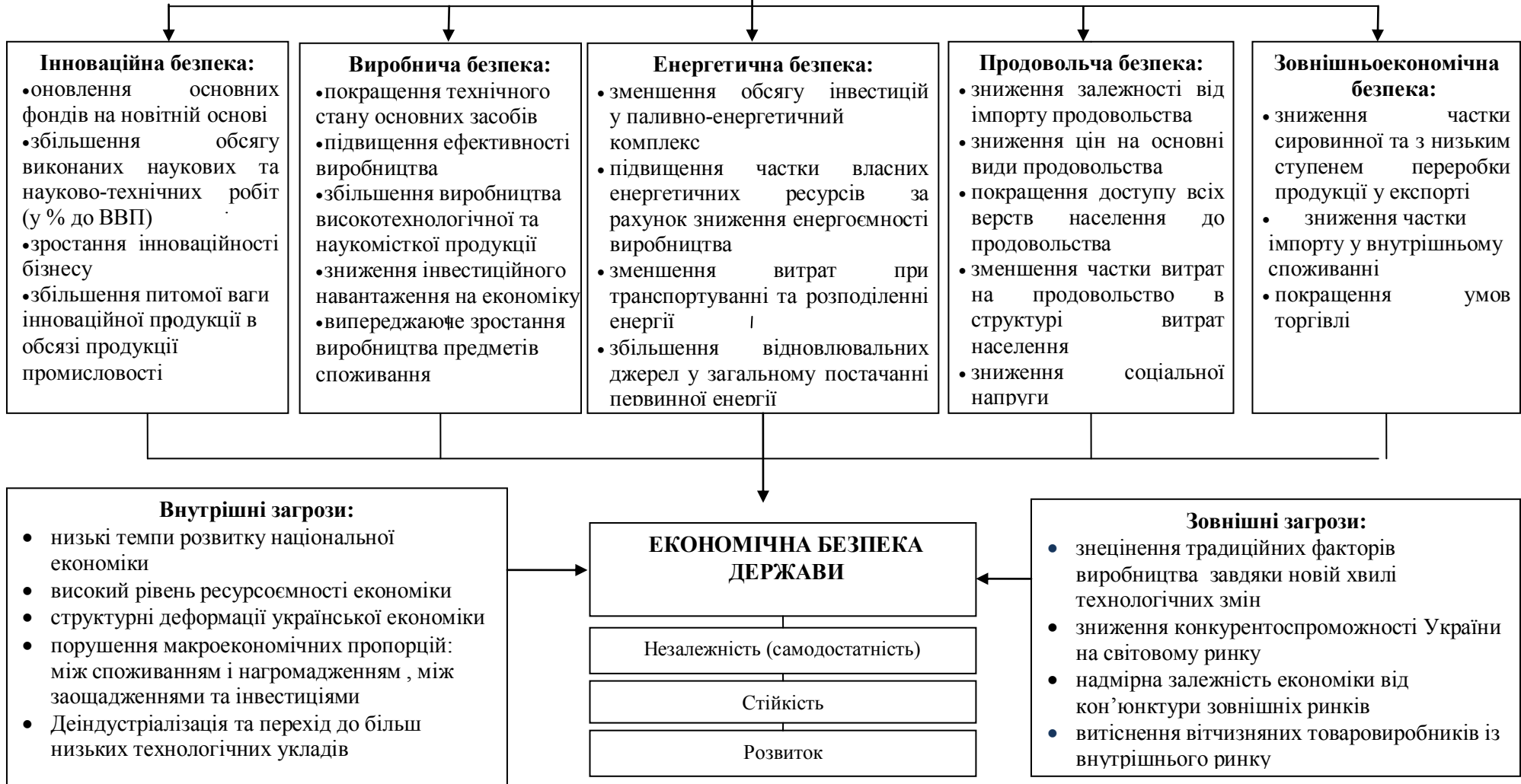

Рис.1. Взаємозв'язок інноваційного розвитку із функціональними компонентами в структурі економічної безпеки держави (складено автором)

У другому розділі «Аналіз впливу інноваційного розвитку на економічну безпеку держави» проведено аналіз стану та загроз економічній безпеці на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, досліджено стан інноваційного розвитку економіки країни, оцінено критерії і параметри інноваційного розвитку економіки, які відповідають вимогам економічної безпеки.

Аналіз стану економічної безпеки держави у підрозділі 2.1 «Аналіз основних загроз економічній безпеці України на сучасному етапі інноваційного розвитку» свідчить про наявність низки системних внутрішніх загроз та ризиків, які перешкоджають стійкому розвитку національної економіки.

Економічна динаміка України в період після фінансової кризи 2008-2009 рр. та зовнішні шоки 2014-2015 років погіршують можливості для запровадження основ інноваційного розвитку. Посилилися серйозні структурні диспропорції промислового виробництва, яке набуло більшої сировинної направленості. У 2015 році індекс виробництва промислової продукції порівняно із 2014 р. зменшився на 13%. Скорочується питома вага машинобудування (на 14,1% у 2015 р. порівняно із 2014 р.), а також наукомістких та високотехнологічних виробництв. Як наслідок, посилюється відставання України від країн-лідерів, що створюють «інноваційний анклав».

Протягом останніх п'яти років норма нагромадження (у відсотках до ВВП, використаного на споживання і нагромадження) не перевищувала 20 % (у 2014 р. — 14 %). У той же час країни інтенсивного технологічного розвитку мають більш високу норму нагромадження, яка в окремі періоди може становити близько 30–35 %. Існуюча пропорція між нагромадженням і відшкодуванням основних фондів, безумовно, призвела до крайньої міри фізичного і морального зносу основних фондів країни.

Відсутність структурної перебудови економіки України є однією з причин дефіциту торговельного балансу та підвищеної вразливості до цінових коливань. На тлі загального скорочення обсягу світової торгівлі особливо інтенсивно відбувався процес витіснення зі світового ринку України, обсяг експорту якої у 2015 р. скоротився на 27 % порівняно із 2014 р.

У підрозділі 2.2 «Оцінка сучасного стану інноваційного розвитку та його впливу на економічну безпеку держави» проведено кількісний аналіз складових економічної безпеки держави, зокрема детальний аналіз індикаторів інноваційної безпеки відповідно до загроз, ідентифікованих на кожній стадії інноваційного процесу, що охоплює: науковий потенціал, інноваційний процес у реальному секторі економіки України, результати інноваційного процесу.

У ході аналізу було виявлено, що в Україні відбувається деградація науково-виробничого потенціалу країни, результатом чого стала втрата внутрішніх можливостей самостійного стійкого розвитку. Частка витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП має спадаючу динаміку, вона скоротилася з 1,03% у 2005 р. до 0,66 % у 2014 р.

Негативним чинником, що стримує попит на інновації, є високий рівень концентрації виробництва та обмеження конкуренції у базових галузях України. Проведені дослідження показують, що більш, ніж 50% загального

обсягу продукції українських підприємств виробляється на ринках із обмеженням конкуренції (табл. 1).

Таблиця 1

Частка підприємств, що діють на ринках різних типів, у загальному обсязі реалізованої продукції, (у %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ринки, де структурні передумови конкуренції повністю відсутні (монополія)	6,7	5,7	6,5	8,5	7,2	7,2	7,5	11,8
Ринки з ознаками домінування однієї фірми	25,8	25,6	22,6	30,7	27,6	25,9	29,9	25,4
Олігопольні ринки	14,4	12,0	16,6	12,5	15,4	17,7	16,9	15,4
Ринки, де структурні обмеження конкуренції відсутні	53,1	56,7	54,3	48,3	49,8	49,2	45,7	47,4

Джерело: складено автором за даними Антимонопольного комітету України (Річні звіти 2007-2014 / Антимонопольний комітет України [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua>)

Серед галузей, що належать до промислово- фінансових груп, які працюють на зовнішній ринок та мають капітал для розвитку, рівень інноваційності не перевищує середній по країні. Розвиток у цих сферах економіки у кращому випадку є екстенсивним, на старій технічній базі. Абсолютне домінування найменш передових типів інноваційної поведінки (купівля обладнання та запозичення готових технологій) характеризує українську інноваційну систему як орієнтовану на імітаційний характер, а не на створення радикальних нововведень і нових технологій.

Вибрані нами індикатори відображають стадії інноваційного процесу: починаючи з оцінки інноваційного потенціалу, потім рівня сприйняття інновацій реальним сектором економіки, закінчуючи оцінкою результатів інноваційного процесу (табл. 2). Фактичні кількісні параметри багатьох індикаторів стану інноваційної безпеки є значно нижчими встановлених оптимальних значень.

На основі стандартної формули адитивного інтегрального індикатора та вибраних автором індикаторів інноваційної безпеки розрахований інтегральний індикатор інноваційної безпеки за формулою:

$$I_{is} = \sum_{n=1}^8 d_n y_n ,$$

де I_{is} – інтегральний індикатор інноваційної безпеки України;

d_n – ваговий коефіцієнт, який характеризує розмір внеску в інтегральний індикатор n-го індикатора;

y_n – нормоване значення n-го індикатора (у % до оптимального).

Розрахунки інтегрального показника інноваційної безпеки, представленого на рис. 2, показують, що стан інноваційної безпеки держави є вкрай низьким та перебуває між критичним (40 відсотків від оптимального значення) та небезпечним рівнями (20 відсотків від оптимального значення).

Індикатор обсягу реалізованої інноваційної продукції знаходиться на небезпечному рівні та має спадаючу динаміку з 2008 року (рис. 3). Лише такий індикатор, як відношення експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних

Рівень відповідності фактичних значень індикаторів стану інноваційної безпеки економіки України оптимальним значенням 2009-2014 рр.,
(оптимальні значення дорівнюють 100%)

	Індикатори інноваційної безпеки	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП	31,67	30	26,33	26,67	27	23,33
2	Відношення витрат на наукові та НТР за рахунок держбюджету до ВВП	37	39	35	39	37	30
3	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, у загальній кількості промислових підприємств	30,57	32,86	36,57	38,86	38,86	34,57
4	Відношення експорту роялті, ліцензійних послуг, комп'ютерних та інформаційних послуг, наукових та конструкторських розробок, послуг в архітектурних, інженерних та інших технічних галузях до ВВП	55,87	55,05	58,93	63,23	75,88	117
5	Кількість виконавців наукових та науково-технічних робіт в розрахунку на 1000 осіб зайнятого населення (у віці 15-70 років)	32,24	32,79	31,15	30,05	28,42	27,32
6	Питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП	43	41,5	37	37,5	35	33
7	Питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств	42,67	46,00	54,00	58,00	56,00	53,67
8	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової	19,2	15,2	15,2	13,2	13,2	10
Додатково	Частка продукції, що була реалізована на конкурентних ринках країни, від відсотків загального обсягу продукції (на початок року)	67,88	60,375	62,25	61,5	57,125	59,25

Джерело: розраховано автором за даними Наука та інноваційна діяльність в Україні за відповідні роки / Держстат України [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. Оптимальні значення індикаторів відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277 [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/file/link/222830/file/1277.TIF>.

та інформаційних послуг, наукових розробок (відсотків до ВВП), демонструє за останні роки позитивну динаміку (рис. 3). Однак ми не можемо розглядати це зростання як однозначно позитивне. При декомпозиції індикатора «Питома вага експорту високотехнологічних послуг у ВВП» виявляється, що зростання всіх видів експорту незначне, крім комп'ютерних та інформаційних послуг, обсяг яких зріс у 7 разів за 5 років. Особливістю експорту ІТ-послуг є відсутність готового комп'ютерного продукту. По суті праця розробників програмного забезпечення та інших комп'ютерних спеціалістів не стає ланкою ланцюжка доданої вартості в Україні. Індикатор питомої ваги конкурентних ринків позитивно корелює (коефіцієнт кореляції становить 0,86) з індикатором частки інноваційної продукції у загальному обсязі промисловості (рис. 3).

Уповільнення інноваційної діяльності, особливо впровадження інновацій у виробництво, створює загрозу стійкому розвитку України. Низький рівень

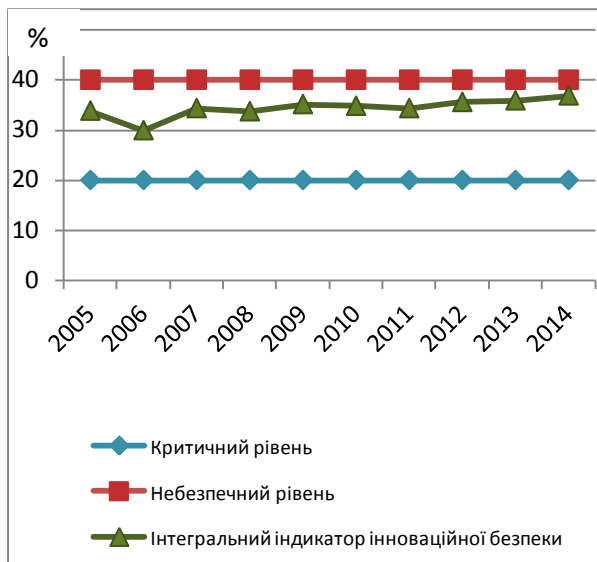

Рис. 2. Динаміка інтегрального показника інноваційної безпеки (складено автором)

Рис. 3. Динаміка вибраних індикаторів інноваційної безпеки (складено автором)

інноваційної активності негативно відображається на стані виробничої безпеки. Технічний стан основних засобів у базових галузях української економіки представляє загрозу її стабільному функціонуванню. Внаслідок зниження ступеня зносу основних засобів (з 56,9 % у 2013 р. до 60,3 % у 2014 р.) індикатор стану виробничої безпеки у промисловості сягнув незадовільного рівня.

Негативні процеси в інноваційній діяльності посилюють загрози економічній безпеці у зовнішньоекономічній сфері. Переважна більшість індикаторів, які характеризують рівень зовнішньоекономічної безпеки, тривалий час знаходяться на небезпечному рівні. Так, індикатор питома ваги сировинного та низького ступенів переробки експорту промисловості в загальному обсязі експорту товарів знаходиться між критичним та небезпечним рівнем (53% у 2014 р., 52% у 2015 р.).

Дослідження індикаторів інноваційної безпеки доповнено аналізом державної інноваційної політики у підрозділі 2.3 «Аналіз інноваційної політики України та її вплив на економічну безпеку країни». Визначено, що, незважаючи на велику кількість прийнятих нормативно-правових документів та стратегій у сфері інноваційної безпеки, інноваційний розвиток гальмується. Практична діяльність у сфері інноваційної політики суперечить прийнятим у ній концепціям. Аналіз динаміки капітальних інвестицій свідчить про недофінансування інноваційної сфери, але в той же час значна частка капітальних інвестицій за рахунок державного бюджету була направлена у добувні галузі та в сферу виробництва і розподілення електроенергії, які знаходяться у приватній власності й характеризуються високим рівнем монополізації (табл. 3).

Таблиця 3

Структура освоєних капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету України за видами економічної діяльності в 2010–2015 рр. (у %)

Види економічної діяльності	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	2,6	1,8	0,2	1,0	0,7	0,1
Добувна промисловість	5,5	8,3	6,1	15,1	1,9	0,2
Переробна промисловість	1,2	0,6	0,4	0,3	0,4	0,1
Виробництво та розподілення електроенергії, газу, пари та гарячої води	4,2	6,0	4,8	4,9	8,17	1,3
Будівництво	12,1	15,0	2,4	3,2	2,2	3,3
Діяльність транспорту та зв'язку	33,7	36,4	7,8	–	0,2	0,4
Операції з нерухомим майном	3,2	4,3	41,2	0,1	–	0,05
Наукові дослідження та розробки	–	1,0	1,7	4,9	2,8	1,8
Державне управління	3,7	5,4	28,0	45,4	60,4	72,3
Освіта	5,0	4,6	2,4	5,4	7,7	7,8
Охорона здоров'я та надання соц. допомоги	8,1	6,8	4,5	11,5	4,8	1,2
Надання комунальних та індивідуальних послуг	19,7	10,5	0,7	–	–	–

Джерело: розраховано за даними Держстату України (Капітальні інвестиції за відповідні роки / Держстат України [Електрон. ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>).

Більш того, ліквідовуються або перепрофілюються державні установи, що повинні проводити політику та відповідати за позитивні зміни в інноваційній сфері. Негативні зміни стосуються також скасування податкових пільг для інноваційної діяльності українських підприємств.

У третьому розділі **«Реалізація основних напрямів інноваційного розвитку для забезпечення економічної безпеки держави»** на підставі теоретико-методологічного та статистичного аналізу інституційних особливостей інноваційного процесу в Україні обґрунтовано пріоритетні напрямки зміцнення економічної безпеки, запропоновано напрямки реформування державної інноваційної політики, визначено форми й інструменти фіскального стимулювання інноваційної діяльності.

У підрозділі 3.1 «Засади державної інноваційної політики як способу досягнення економічної безпеки держави» визначено інституційні обмеження для обґрунтування інноваційної моделі другого типу і для розробки інноваційної політики: відсутність конкурентного середовища; високий рівень монополізації української економіки, що закриває окремі галузі та сфери від входження конкурентів, закріплює потоки рентних доходів за фінансово-промисловими групами та робить непотрібним технологічне оновлення; незахищеність прав власності та висока корупція; обмеженість доступу до кредитів на придбання чи освоєння нових технологій у малого та середнього бізнесу; високі витрати на пошук торгових партнерів, укладання і виконання контрактних зобов'язань; обмеження державної політики, що впливають із міжнародних зобов'язань України (СОТ, ЄС).

В умовах високої монополізації базових галузей економіки є значні ризики того, що політика стимулювання окремих галузей буде по суті селективною та матиме обмежений ефект, оскільки цілі сектори енергетики, хімії та металургії представлені певними кланово-олігархічними групами.

Виявлення таких ризиків призводить до необхідності пов'язати проведення змін у інноваційній політиці з кардинальними змінами у сфері антимонопольного регулювання.

Автором запропонована матриця вибору інструментів інноваційної політики в залежності від змін у інституційному середовищі. В якості індикаторів таких змін використано індекс сприйняття корупції за Transparency International та індекс Герфіндаля для характеристики рівня ринкової конкуренції у базових галузях національної економіки. В роботі надано пропозиції щодо реформування антимонопольної політики, бюджетного фінансування, податкового стимулювання, окремих аспектів регулювання сектору фінансових установ.

При наявних високих рівнях монополізації та корупції, на думку автора, потрібні неселективні інструменти інноваційної політики, бюджетне інвестування або кредитування потрібно максимально замінити на фіскальні пільги, що надаються автоматично при досягненні показників інноваційності.

В умовах наростання ризиків посилення внутрішніх та зовнішніх загроз, що підривають стійкість української економіки, потрібна переорієнтація структури державних витрат у напрямку тих статей, які безпосередньо впливають на економічне зростання. Випереджальне нарощування державних інвестицій (не менш, ніж 20 % від загального обсягу витрат) повинно стати важливим фактором стимулювання інвестиційної діяльності в Україні. В умовах обмеженості ресурсів державного бюджету головним джерелом збільшення витрат на НДДКР, на нашу думку, повинно стати скорочення витрат на загальнодержавні функції.

Переорієнтація бюджетної політики від підтримки поточної діяльності підприємств галузевого рівня на підтримку інноваційного розвитку дозволить надати їй стимулюючий характер і знизити ризики введення проти українських товаровиробників протекціоністських заходів з боку інших країн.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення податкового стимулювання інноваційної діяльності в цілях забезпечення економічної безпеки країни», спираючись на кращу міжнародну практику, пропонується внести комплекс змін до Податкового кодексу України, зокрема щодо реформування податкової політики: введення диференційованих (пільгових) ставок податку на прибуток в залежності від інноваційної активності підприємств; удосконалення амортизаційної політики в напрямку скорочення мінімально допустимого терміну використання основних засобів, які застосовуються в НДДКР; особливого режиму оподаткування малих фірм, які створюються при вищих навчальних закладах і наукових центрах й займаються впровадженням результатів; спеціальної податкової знижки при оподаткуванні прибутку промислових підприємств, які виходять на зовнішній ринок із новою для України продукцією; пільгового оподаткування доходів від об'єктів інтелектуальної власності.

У підрозділі 3.3 «Структурно-інноваційні зміни економіки України як фактор посилення її економічної безпеки» запропоновано такі основні напрямки структурної модернізації економіки України в контексті економічної

безпеки: першочерговий розвиток наукомістких галузей та зменшення залежності держави від зовнішньої кон'юнктури, зокрема від зовнішніх джерел постачання енергоресурсів, що сприятиме забезпеченню енергетичної безпеки держави; усунення системних диспропорцій ринку банківських послуг, зміна напрямку потоків фінансових ресурсів, поновлення банківського кредитування реального сектору економіки та створення стимулів для довгострокового кредитування модернізації національної економіки.

У роботі подано пропозиції щодо структурних реформ фінансового сектору, спрямовані на прискорення інноваційного розвитку, а саме:

- Відновлення кредитування банками реального сектору економіки та перехід до рефінансування банків і процентної політики як головного каналу управління грошовою масою.

- Встановлення системи податкових пільг для комерційних банків, що кредитують довгострокові проекти у сфері матеріального виробництва у розмірі не менше, ніж 60% загального обсягу ресурсів на період дії відповідних кредитів. Застосування цього інструменту стимулюватиме банки направляти основну масу кредитних ресурсів у пріоритетні галузі національної економіки.

- Внесення змін до законодавства про діяльність інститутів спільного інвестування і зокрема венчурних фондів. Для їх використання в сфері фінансування ризикових проектів доцільно залишити нульову ставку оподаткування прибутку тільки для операцій тих фондів, які працюють у визначених державою пріоритетних галузях. Також пропонується розширити можливості для участі населення у фінансуванні інноваційних проектів. Для цього потрібно імплементувати міжнародні стандарти щодо розкриття інформації та вилучити законодавчо встановлений мінімальний розмір для інвестора-фізичної особи.

Активізація структурних реформ у напрямку розробки та впровадження захисних і стабілізаційних механізмів та дієвих важелів державного регулювання економікою дозволить забезпечити сталий економічний розвиток та усунути або нейтралізувати вплив основних внутрішніх та зовнішніх загроз, які підривають стійкість національної економіки.

ВИСНОВКИ

У дисертації визначені теоретико-методологічні засади активізації інноваційного розвитку та підвищення ефективності інноваційної політики держави для забезпечення економічної безпеки держави. На підставі проведеного дослідження зроблено узагальнюючі висновки та надано пропозиції щодо механізмів активізації інноваційного розвитку в контексті забезпечення національної безпеки в економічній сфері.

1. Досліджено взаємозв'язок між інноваційним розвитком економіки та економічної безпекою держави, який реалізується через його вплив на елементи функціональної структури економічної безпеки і насамперед через досягнутий рівень інноваційної безпеки. Встановлено, що недостатній рівень інноваційної безпеки є безпосередньою причиною виникнення загроз виробничій,

продовольчій, енергетичній безпеці й, у кінцевому рахунку, економічній безпеці держави. Забезпечення інноваційної безпеки надає системі економічної безпеки не тільки ознак стабільності та незалежності, а й здатності до саморозвитку, орієнтиром якого є цілі досягнення шостого технологічного укладу, а не запозичення здобутків розвинених країн.

2. Головними загрозами економічній безпеці, безпосередньо пов'язаними з низьким рівнем залучення інноваційного фактору до поточної моделі економічного розвитку, є такі: зношення основних фондів країни, їх технічна деградація; низький рівень рентабельності активів і продукції; високий рівень енергоємності на тлі енергозалежності країни; зростання в експорті частки продукції з низькою доданою вартістю; посилення відставання України від країн-лідерів, що створюють "інноваційний анклав"; деградація структури економіки в напрямку формування її аграрно-сировинного типу, витіснення вітчизняних виробників високотехнологічних товарів не тільки із зовнішнього, але і з внутрішнього ринків.

3. Негативними чинниками впливу на інноваційну безпеку, що сукупно утворюють внутрішні та зовнішні загрози економічній безпеці держави, є стагнація науково-технічної сфери, низький попит на інновації збоку базових галузей економіки, домінування застарілих типів інноваційної поведінки (купівля обладнання та запозичення готових технологій), переорієнтація вітчизняної інноваційної системи на обслуговування інтересів іноземних фірм.

4. Динаміка інтегрального індикатора інноваційної безпеки свідчить про те, що стан інноваційної безпеки в Україні тривалий час знаходиться між критичним та небезпечним рівнями, а частка інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції знаходиться нижче критичного рівня. Більшість фактичних значень індикаторів функціональних сфер економічної безпеки держави, що залежать від поширення інноваційних процесів, є також значно нижчими оптимальних значень.

5. Рівень інноваційності базових галузей економіки, представлених промислово-фінансовими групами, що працюють на зовнішній ринок і мають капітал для розвитку, не перевищує середній по країні. Розвиток цих сфер економіки є переважно екстенсивним, на старій технічній базі. Індикатор рівня концентрації виробництва у базових галузях виробництва знаходиться на критичній позначці. Відсутність конкурентного середовища закріплює потоки рентних доходів за фінансово-промисловими групами, робить непотрібним технологічне оновлення та обумовлює низький попит на інновації.

Подальше погіршення структури промислового сектору, зменшення частки технологічних галузей означає звуження сфери застосування інновацій для виробництва кінцевої продукції.

6. Проведене дослідження виявило протиріччя між декларованою інноваційною політикою та відсутністю реальних заходів і адекватних механізмів регулювання інноваційних процесів, між характером і обраними інструментами державної інноваційної політики України та стратегічними цілями забезпечення економічної безпеки держави. Загрози останній становлять високий рівень монополізму української економіки та рентоорієнтована

поведінка олігархічних еліт, що провокують низьку якість інституційного забезпечення і неефективність державної інноваційної політики.

7. Запропоновано заходи коригування інноваційної політики в цілях забезпечення економічної безпеки держави: підпорядкування довгостроковій стратегії забезпечення економічної безпеки з чітко визначеними галузями економіки, які будуть розвиватися за підтримки держави; перехід від нарощування загальних обсягів державної підтримки за всіма складовими національної інноваційної системи до концентрації матеріальних та фінансових ресурсів держави на досягненні обраних стратегічних цілей; зміщення максимального акценту інноваційної політики у бік неселективних методів підтримки інновацій та створення ринкової інфраструктури з метою забезпечення економічної безпеки.

8. Визначено, що фундаментальним напрямом державної політики повинен стати новий курс на антимонопольне регулювання, який охоплюватиме аналіз рівня горизонтальної галузевої концентрації, аналіз наслідків концентрації з урахуванням інноваційної активності галузі та законодавче посилення повноважень Антимонопольного комітету України щодо демонополізації економіки країни.

9. Запропоновано систему заходів щодо активізації структурних зрушень у фінансовій системі країни для посилення її економічної безпеки: підпорядкувати грошово-кредитну політику цілям інноваційного розвитку національної економіки, припинити емісійне кредитування бюджету, опосередковане цінними паперами (фондовий канал емісії), перейти до рефінансування банків та процентної політики як головного каналу управління грошовою масою, внести зміни щодо врегулювання діяльності інститутів спільного інвестування для їх максимально ефективного використання у стимулюванні інноваційного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях, у тому числі у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Мосійчук Т. К. Інноваційний розвиток економіки як стратегічний напрям забезпечення економічної безпеки України / Т. К. Мосійчук // Науковий вісник Полтавського університету економіки та торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2014. - № 3 (65). – С. 9 - 18. (0,68 др. арк.)

2. Мосійчук Т. К. Структурні зрушення як основа зміцнення інноваційної складової економічної безпеки національної економіки / Т. К. Мосійчук // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка. Збірник наукових праць. – 2014. - Випуск 8. – С. 79 - 88. (0,78 др. арк.)

3. Мосійчук Т. К. Україна на шляху до інноваційного розвитку: проблеми забезпечення економічної безпеки / Т. К. Мосійчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наукових праць. – 2014. - Випуск 26. – С. 17 - 27. (0,75 др. арк.)

4. Мосійчук Т. К. Інституційні обмеження вибору політики інноваційного розвитку економіки України / Т. К. Мосійчук // Бізнесінформ. – 2015. - № 3. – С. 102 - 111. (0,93 др. арк.)

5. Мосійчук Т. К. Податкове стимулювання інноваційної діяльності в контексті економічної безпеки / Т. К. Мосійчук // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2015. - Випуск 28. – Ч. 3. – С. 27 - 31. (0,65 др. арк.)

6. Мосійчук Т. К. Бюджетна політика як інструмент активізації інноваційного розвитку та зміцнення економічної безпеки країни / Т. К. Мосійчук // Вчені записки Університету «КРОК». – 2015. - № 40. – С. 51 - 63. (0,78 др. арк.)

У наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Mosiychuk T. K. Strategic directing of innovative development for national economic security / I. L. Petrova, T. K. Mosiychuk // Scientific journal “Economics and Finance .Problems of social and economic development of business. Publishing house “BREEZE” Montreal, Canada. – 2014. - Volume I. – С. 106 - 111. (особистий внесок - 0,24 др. арк.)

2. Мосейчук Т. Активизация структурных реформ экономики Украины, направленных на ее инновационное развитие / Т. Мосейчук // Власть и общество. – 2014. - № 4 (32). – С. 165 - 179. (0,8 др. арк.)

3. Mosiychuk T. K. Globalization impact on problems of innovation and economic security of Ukraine / I. L. Petrova, T. K. Mosiychuk // Scientific journal The European Journal of Economics and Management. – 2015. - № 2. – С. 130 - 136. (особистий внесок - 0,27 др. арк.)

Матеріали наукових конференцій:

1. Мосійчук Т. К. Активізація інноваційної діяльності як стратегічний фактор економічного зростання / Т. К. Мосійчук // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова інфраструктура: формування, проблеми та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки» (Київ, 7-8 листопада 2014 р.) : У 4 ч. – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2014. – Ч. 1. – 2014. - № 3 (65). – С. 107 - 111. (0,26 др. арк.)

2. Mosiychuk T. K. Institutional constraints of innovative development model / Т. К. Мосійчук // Annual Scientific International Conference Of Business-Engineering faculty of Georgian Technical University, Open Diplomacy Association And Scientific Magazine — «Authority and Society (History, Theory, Practice)». November 22, 2014 – 2014. – С. 48 - 50. (0,04 др. арк.)

3. Мосійчук Т. К. Реформи бюджетної політики для активізації інноваційного розвитку та зміцнення економічної безпеки національної економіки / Т. К. Мосійчук // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток національної економіки: теорія і практика» (Івано-

Франківськ, 3–4 квітня 2015 р.). – Тернопіль: Крок. – 2015. – Ч. I. - С. 302 - 304. (0,2 др. арк.)

4. Мосійчук Т. К. Демонізація економіки як фактор інноваційного розвитку в контексті економічної безпеки держави / Т. К. Мосійчук // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові здобутки на шляху до вдосконалення економіки країни» (Дніпропетровськ, 7-8 серпня 2015 р.) : У 2 ч. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива». - 2015. – С. 13 - 17. (0,21 др. арк.)

АНОТАЦІЯ

Мосійчук Т. К. Інноваційний розвиток в контексті економічної безпеки держави. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 - економічна безпека держави. – Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК», Київ, 2016.

У дисертаційній роботі викладено результати дослідження інноваційного розвитку в контексті економічної безпеки України.

Обґрунтовано напрями та механізми забезпечення інноваційних трансформацій у реальному секторі економіки, які усувають або пом'якшують вплив факторів, що підривають стійкість національної економіки. Удосконалено теоретико-методологічні засади щодо ролі інноваційного розвитку в забезпеченні національної безпеки в економічній сфері. Проведено кількісну оцінку інноваційної безпеки економіки України. Подальший розвиток набули заходи та інструменти інноваційної політики, які направлені на забезпечення захисту національної економіки від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Розроблено основні напрями активізації структурних реформ економіки України, спрямованих на її інноваційний розвиток. Обґрунтовано основні завдання та пріоритетні напрями реформування бюджетно-податкової, монетарної та структурної політики в контексті економічної безпеки.

Ключові слова: інноваційний розвиток, економічна безпека, інноваційна безпека, інноваційна політика, загрози, бюджетні витрати, податки, інвестиції, структурні зрушення.

АННОТАЦИЯ

Мосейчук Т. К. Инновационное развитие в контексте экономической безопасности государства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 21.04.01 – экономическая безопасность государства. – Высшее учебное заведение «Университет экономики и права «КРОК», Киев, 2016.

Обосновано направления и механизмы обеспечения инновационных трансформаций в реальном секторе экономики, которые устраняют или смягчают влияние факторов, подрывающих устойчивость национальной экономики. Усовершенствовано теоретико-методологические основы инновационного развития в обеспечении национальной безопасности в экономической сфере. Проведено количественную оценку инновационной безопасности экономики Украины. Дальнейшее развитие получили меры и инструменты инновационной политики, направленные на обеспечение защиты национальной экономики от внутренних и внешних угроз.

Разработано основные направления активизации структурных реформ экономики Украины, направленных на ее инновационное развитие. Обосновано основные задачи и приоритетные направления реформирования бюджетно-налоговой, монетарной и структурной политики в контексте экономической безопасности.

Ключевые слова: инновационное развитие, экономическая безопасность, инновационная безопасность, инновационная политика, угрозы, бюджетные расходы, налоги, инвестиции, структурные сдвиги.

ANNOTATION

Mosiychuk T. K. Innovative development in the context of economic security of the state. - Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialization 21.04.01 – Economic Security of the State. – University of Economy and Law “KROK”, Kyiv, 2016.

The thesis presents the results of the innovation development research in the context of the economic security of Ukraine's economy.

It was determined that the threats to economic security are directly related to the low levels of innovation implementation in the current model of economic development. The main threats are: the high level of depreciation and technical degradation of fixed assets of the national economy, low profitability of assets and products; high energy intensity against the country's energy dependency; increase in export share of products with low added value; increased lagging of Ukraine against leading countries that formed an "innovative enclave"; degradation of the structure of the economy towards an agricultural commodity type; displacement of domestic manufacturers of high-tech products not only from the international markets but also from the domestic markets

This work classifies the causes of ineffectiveness of innovation policy, which pose a direct threat to economic security, which include the uncertainty of the objectives of innovation policy and orientation at administrative rent while implementing the state economic policy.

The directions and mechanisms of innovative transformations in the real sector of the economy that eliminate or mitigate the impact of the factors undermining the stability of the national economy are justified in this work. The author offers improved theoretical and methodological foundations of innovative development of national security in the economic area. The measures and innovation policy

instruments aimed at protecting the national economy from internal and external threats were further developed by the author.

A quantitative assessment of innovation security of Ukrainian economy was conducted by determining sub-indicators of innovation security based on criteria of sequence of stages of innovative process and calculation of integral index of state innovation security;

The author has developed guidelines for intensified structural reforms of the economy of Ukraine, aimed at its innovative development. The author proposed a matrix of selected tools for innovation policy depending on the changes in the institutional environment. The main challenges and priorities for reforms in fiscal, monetary and structural policies in the context of economic security are substantiated in this thesis.

Keywords: innovative development, economic security, innovation security, innovation policy, threats, budget expenditures, taxes, investments, structural changes.